

Antonin Artaud

Visat núm. 16
(octubre 2013)
per Ricard Ripoll

Antonin Artaud (1896-1948) era, essencialment, poeta. Va crear el «teatre de la crueltat». Al final de la seva vida va conèixer Josep Palau i Fabre que esdevindrà el gran difusor de la seva obra en català, amb articles i traduccions.

Quan l'artista posa color a la tela per construir la visibilitat d'un sentit esdevé, ell mateix, un cos en moviment. Del seu cos en neix el gest capaç de violentar un espai metafòric, aquell rectangle blanc sobre el qual «quelcom» succeirà i que, en un primer moment, apareix com un buit que cal omplir de ratlles, de taques, de línies, és a dir de «passatges», des de la mà fins al suport, d'un cos que es pensa en passat fins a la possibilitat d'un efecte que tan sols és condicional, que es projecta, però, en un futur incert.

Entre el cos del creador i la tela es basteix una història i punteja una disseminació que li és retornada amb fulguracions: l'artista es construeix durant la destrucció del buit que ell es proposa omplir. Ara bé, la destrucció d'allò que no és visible, encara, es manifesta com una pura interioritat, es realitza en paral·lel a la posada en marxa d'un projecte, sobre la tela pel que fa al pintor, sobre el full pel que fa a l'escriptor. El creador es buida, el seu cos organitza una pèrdua necessària que permetrà l'adveniment d'una figura. Aquest joc, entre l'artista i la tela (metàfora del blanc que teixeix qualsevol espai que cal ocupar amb matèria, sigui quina sigui aquesta), és indestruïble de l'acte creador, que convoca la separació i suposa un incessant moviment d'escissiparitat: destruir per crear.

Car qualsevol naixement suposa una pèrdua, la demana, l'organitza. I d'aquesta pèrdua en neix, en sorgeix, n'apareix quelcom que no hi era, que roman en un no-res intemporal que l'acte creador fa visible. Aquell que realment desitja veure, hi veu la cosa i el no-res d'on prové.

Aquesta especificitat de l'acte creador autèntic —perquè existeixen creacions que tenen més de transacció i per tant són més una inversió que una ofrena generosa de creació que seria, més aviat, una dilapidació— situa els creadors en el camp de la follia o, per als més porucs, en el camp de l'extravagància (o de la digressió gratuïta). Cal dir, però, que allò que torna boig és viure de manera quotidiana la fragmentació del propi cos: ésser obligat a la ubiqüitat que obliga a veure's a un mateix com un altre.

Aquesta qüestió de l'Altre, Antonin Artaud, poeta maleït, la planteja a cada ratlla mitjançant la multiplicació dels sentits i la refulgència de les potencialitats del mot. En el seu darrer recull de textos poètics, *Suppôts i supplications*, que reuneix poc temps abans de morir, amb un plural que martelleja el títol des de l'entrada, Artaud organitza el text a partir de les lletres SUP del títol, suplements i suppressions, suplicis i suplicacions, suports i súcubes...

El GRES (Grup de Recerca en Escriitures Subversives), inscrit al Departament de Filologia Francesa

i Romànica de la Universitat Autònoma de Barcelona, va organitzar el 2010 a l'Arts Santa Mònica el Col·loqui Internacional Antonin Artaud, «La Lletra i el Cos: Lectures de *Suppôts et Supplications*», dedicat exclusivament a l'estudi d'aquest llibre coral. Entre les contribucions que apareixeran en el volum del col·loqui, convé destacar l'article inèdit que Josep Palau i Fabre va dedicar al poeta maleït, en francès, «Artaud, la bouche d'ombre».

Aquest text posa en escena tot d'anades i tornades, apel·la a crides i a reflexions pausades: s'ofereix talment un cos on quelcom manca i, alhora, on quelcom sobra. L'escriptura que s'hi desplega és la de la vacil·lació d'un cos extasiat del qual sobresurt la fascinació del buit, l'origen de la tela on es marca l'esforç per desvetllar un sentit que tanmateix sempre s'escapoleix. D'aquesta manera l'obra d'art qüestiona l'estabilitat física del cos i l'acte creador es transforma en un gest d'assassinat. Matar el cos per «expressar» un sentit més enllà esdevé aleshores la missió del creador: obrir la finestra que separa el món real i el món imaginari, violentar la realitat opressora del cos inventant, mitjançant la fragmentació del jo, els esclats del cos capaços d'inventar la imatge d'una nova identitat separada dels orígens.

És així com la imatge evidencia els sofriments que han portat el creador a lliurar-se gràcies a un cos fictici de la mirada dels altres. Però què és allò que veu aquesta mirada? Un gest passat? El gest present? O més aviat alguna cosa que es troba situada entremig d'aquests dos gestos?

El títol d'Artaud ens deixa entreveure un moviment que va de l'un a l'altre: del «suppôt» (còmplice, servidor, partidari, seuaç...) a la «supplication» (neologisme que evoca el martiri, la crucificació, el suplici...), de la folia del cos al cos que es mostra com un monstre que vol que l'escoltin.

El text d'Artaud és un tot fragmentat, amb tres parts, *Fragmentacions*, *Cartes*, *Interjeccions*, amb el propòsit inicial ben clar: «Faré del cony sense la mare una ànima obscura, total, obtusa i absoluta». Quina imatge! El poeta cercarà «l'infern increat on l'home sufoca abans de començar a respirar». Tot és cos. Tot és naixement i mort (darrer mot del llibre). Entre el crit de la primera part, d'aquest naixement extramaternal i el cos vençut de la tercera part, allò que es presenta en les *Cartes* de la segona part és l'accés a l'entremig i, llavors, allò que podem llegir entre les línies, sota la pluralitat del títol, és una singular força inquietant; l'ésser. L'ésser lliga la fragmentació al cos deslligant-lo: cal la sufocació per tal de renéixer en el no-res.

L'entremig: aquell espai intermediari entre el mirall i la seva imatge, entre allò que s'ofereix com a realitat i la màscara que la corromp a cada gest creatiu.

Tot és cos, cos pertot arreu, imposant la seva llengua, sense cap sentit precís però amb tots els sentits actius: «la massa del cos», «el voler del cos», «negació del cos», «un cos que desborda el cos»... Artaud sap que entre cos i cos no hi ha res, sinó ell.

Llavors, el cos esdevé el palimpsest dels crits, l'autèntica escriptura d'un dolor que crea una mena d'eternitat capaç d'enganyar la mort i el cadàver: la creació com a perllongament del cos. La poesia d'Antonin Artaud.